

En revolution utan slut

Med anledning av det som händer i, och med anledning av Ukraina nu i februari 2022 uppmärksammar vi denna text som vi publicerade 2015. /Anna Fredriksson, redaktör

Andrij Zjupnyk förlorade sin arm på Euromajdan. Men han ångrar sig inte. Förändringen av Ukraina måste fortsätta.

Andrij Zjupnyk vet allt om *Euromajdan*. Revolutionen som ledde till president **Janukovitj** fall. Han var själv där från dag ett. Han vet också vad det betyder att skapa en rörelse. Andrij säger att han ibland tror att han föddes till att medverka till förändringar, men inte ensam utan som del i något större.

– Vi lever i tron att allt ska bli bra. Att allt det onda ska förintas genom en enkel rörelse och att vi sedan kan leva lyckliga i alla dagar. Men så är det inte. Varje gång en revolution kulminerar lämnas vi i ett limbo, som bara leder oss fram till nästa kulmen. Vi måste lära oss att förstå att allt inte "blir bra till slut". Det här är en pågående process och vi är här för att påverka dess riktning, säger Andrij Zjupnyk om Ukrainas tre revolutioner.

Civilsamhället är viktigt för Andrij och han är inte en person som överdriver sin egen personliga betydelse. Redan som ung började han engagera sig i organisationer. Han gick då med i ukrainska scouterna, PLAST. Organisationen grundades 1912, men under sovjettiden var den förbjuden.

Andrij var fjorton år när Sovjetunionen föll samman, och ukrainska scouterna blev snabbt en mycket populär organisation bland unga. Det var där som Andrij lärde sig hur man organiserar sig och sina kamrater. En kunskap som han använde när han var student på tekniska universitet i Lviv.

– Jag började studera 1998 och trots den ekonomiska krisen var

det en tid som gav oss en tilltro till att vi kunde förändra. Vi organiserade oss som volontärer och hjälpte barn, höll på med musik, byggde upp Lvivs turistnäring. Och när orangea revolutionen kom 2004 var det en självklarhet att jag skulle delta. Jag funderade faktiskt aldrig på om jag eller min familj kunde skadas. Jag visste att vi var tvungna att göra något för att förändra vårt land till en bättre plats, berättar Andrij.

Men det skulle visa sig att det inte hjälpte att byta ut en enda person på toppen. För att få till en förändring måste hela samhället förändras, och det var många som hade svårt att förstå det, menar Andrij. Så när Euromajdan började i november 2013 visste han att det var det rätt. Att det här var hans uppgift. Andrij tar en klunk te och tänker efter.

– Jag visste att det mycket väl kunde förändra allt, eller också ingenting. Jag visste att vi har en mycket lång och svår väg dit vi vill, men att Euromajdan var och är den enda möjligheten.

De flesta i Lviv visste vad de ville. De visste att den väg som Janukovitj slagit in på var fel och inte skulle leda till en bra och hållbar framtid.

– Det hela är egentligen mycket enkelt. Vi vill leva i ett demokratiskt, europeiskt land. Inte i Janukovitj banditstat. Men för att skapa en sådant land var vi tvungna att förändra situationen i huvudstaden, säger Andrij.

Inledningsvis såg det ut som de tidigare revolutionerna, den orangea 2004 eller självständighets-revolutionen 1991. Men det skulle visa sig att Janukovitj var hämningslösare och aggressivare än tidigare presidenter.

Myndigheterna satte in Berkyt, en slags kravallpolis, ursprungligen upprättad för att bekämpa korruption. Berkyt drog sig inte för att använda våld för att mota bort demonstranterna från Majdan. Natten till den 30 november blev

startskottet för en upptrappning av våldet, då Berkyt gick in på Majdan och utrymde torget.

Den officiella versionen var att man skulle sätta upp en julmarknad och en julgran på platsen. Men alla förstod att Janukovitj ville visa sin styrka. Bilderna som sedan kablades ut över världen gjorde det stora flertalet i Ukraina ursinniga och chockade. Ingen annan president hade tagit till sådant våld mot fredliga demonstranter.

Det ledde till att ännu fler demonstranter slöt upp söndagen den första december. Snart hade man tagit över Majdan igen och snabbt klättrade någon upp i den halvbyggda granen och fäste en EU-flagga. Skrattsalvorna runt omkring i Ukraina ville inte tystna. Många tänkte tillbaka på det direktsända nyårstalet 2010 när Janukovitj drabbades av plötslig minnesförlust och inte kunde hitta ordet för julgran (julka). Janukovitj julka blev en symbol för revolutionen.

Mitt i detta fanns Andrij. Ganska snart förstod man på Majdan att Berkyt skulle slå till ännu hårdare nästa gång. De vara tvungna att skapa en försvarsgrupp. För Andrij var det en självklarhet att anmäla sig till den. Han säger att han som scout hade kunskaper de behövde, som första hjälpen eller att hugga ved. Och att organisera. Men det var aldrig tal om våld. När jag frågar honom om de högerextrema elementen på Majdan säger han att det är synd att man i Europa låtit den diskussionen bli viktigare än det budskap om förändring, demokrati och mänskliga rättigheter som Majdan ville sända till Europa.

– I vissa reportage gjordes vi alla till fascister. Det gjorde mig uppriktigt ledsen, men jag tänker inte heller förneka att dessa personer fanns på Majdan. De fanns där, precis som de finns i hela samhället. I alla samhällen. Också i Sverige. Det är klart att vi kunde köra dem på porten, men vad hade hänt då? Var hade de gått med sin vrede? Jag personligen tyckte och tycker att det var bättre att de var där, med oss. På det

sättet kunde vi i alla fall kontrollera dem något, menar Andrij.

Andrij menar att Euromajdan var ett budskap till Europa. Att landet var redo för förändring. De bilder som kablades ut över världen var ofta med molotovcocktails och maskerade unga män och kvinnor. Med det var bara en mycket liten del av revolutionen.

– Vi hade universitet med föreläsningar. Bibliotek där man kunde låna böcker. Där fanns alla typer av människor. Sådana som jag men också anarkister, socialister, ryssar, homosexuella, äldre och vissa verkligen unga, fortsätter Andrij, som själv aldrig var maskerad under revolutionen. Han var en känd och synlig person i självförsvarsstyrkan och han ägnade sig inte åt våld. Snarare passivt motstånd.

När de första skotten föll, och Euromajdan fick sina första dödsoffer, visste Andrij att det skulle kosta mycket att förändra landet. Mer blod skulle flyta. Han visste också att han själv kunde komma till skada.

Tidigt på morgonen den 18 februari 2014 gick Andrij och en grupp demonstranter mot Verchovna rada, det ukrainska parlamentet. De ville ha nyval och ville markera det på plats. När de påbörjade sin marsch mot parlamentet visste alla att de var i hopplöst underläge. Det var minst 3 000 poliser där, samt flera tusen från Berkut.

Dessutom fanns där ungefär 500 ligister, betalda för att skapa största möjliga oreda. Andrijs uppgift som medlem av självförsvarsstyrkan, var att skydda demonstranterna. Hans sköld var där för att se till att inga tårgasgranater slog in bland de andra. Polisen, Berkut och deras inhyrda listerna kastade främst tårgas, men när demonstranterna inte gav sig, utan vandrade upp mot parlamentet, tilltog desperationen hos polisen. De kastade tårgasgranater på demonstranterna. Två attacker klarade Andrij, men när den tredje vågen kom skadades han svårt.

Det small till på Andrijs sida. Han visste direkt att det var illa. Hans vänner från självförsvarsstyrkan var genast vid hans sida. De hade övat på detta flera gånger och visste precis hur de skulle göra för att han inte skulle tappa för mycket blod. Någonstans där tuppade Andrij av, bara vagt medveten om att han förlorat halva vänsterarmen. Att någon kastat in en tårgasgranat rakt på honom. Från huvudstaden skickades han till Lviv och därifrån togs han snabbt vidare till Polen. Andrij minns inte mycket av den resan. I Polen handlade det om att försöka göra skadan så liten som möjligt. De gjorde sitt bästa för att rädda nervtrådar så att han skulle ha kvar lite av känslan.

Men varför Polen? frågar jag. Litar du inte på ukrainsk sjukvård?

– Jo, visst litar jag på dem, även om deras resurser är uselt små. Men orsaken till att jag åkte till Polen var att vi inte visste hur det skulle gå. Janukovitj var ju fortfarande president och tidigare var det många som gripits på sjukhusen och sedan försvunnit eller misshandlats, säger Andrij.

Den 18 februari dog minst sju personer och tusentals skadades. Flera arresterades. Många är sedan dess försvunna.

Det har varit en lång väg tillbaka. Proteser är ingenting man kan räkna med. Andrij har fått en protes, men den är otymplig och ser ut som en skyltdockas hand. Hans vänner skramlade till en riktig protes, med rörliga fingrar, men den skavde och gav enorm värk. Men Andrij är inte den som ger upp. Och i dagarna har det blivit klart att han kommer få medel från staten för en bättre protes. Med rörliga fingrar.

Idag arbetar han med att bygga upp en ny organisation som ska ge stöd till dem som vill förändra Ukraina. Före revolutionen arbetade han som webbutvecklare, men han kan inte tänka sig att gå tillbaka till det arbetet. Den typen av sysselsättning har förlorat sitt värde för honom. Nu handlar det om att fortsätta att arbeta för förändring.

Sedan revolutionen har mycket förändrats och blivit värre, menar Andrij. Främst beroende på kriget. Men han är optimist och tror att landet kan ta sig ur den här situationen. Men var det värt det, undrar jag.

– Det handlar ju inte om ifall priset har varit för högt eller inte. Vi lät Janukovitj successivt förstöra vårt land. Vi lät det ske. Stod och såg på men gjorde ingenting. Det har är vad det kostade mig, säger Andrij och lyfter sin hand, men jag ångrar ingenting. Det var och är den enda vägen.

Text: Sophie Engström, [sophie.engstrom\[at\]viewpoint-east.org](mailto:sophie.engstrom@viewpoint-east.org) |

Bild: Gustav Söderström

Sophie Engström har bott i Lviv sedan 2010. Hon arbetar som lektor i svenska vid Ivan Franko universitetet och är frilansande journalist.